

Borba za ravnopravnost

Eva Årlemalm-Hagsér i Anette Hellman

Rodni odnosi mogu biti promjenjivi i fiksni. Eva Årlemalm-Hagsér i Anette Hellman tvrde da razumijevanje poruka koje nam donose istraživanja može pomoći odgajateljima u boljem pružanju podrške djeci rane dobi.

Rodne kategorije su složene, izgrađene i reproducirane kroz praksu, politiku i istraživanja.

U Švedskoj se sve ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja zovu dječji vrtići. Dostupni su djeci od 1. do 5. godine, a pohađa ih 83% djece. Švedski nacionalni kurikulum postavlja okvir za rad vrtića. Demokracija je temelj svih aktivnosti. Osobne slobode i integritet, jednaka vrijednost svakog čovjeka, ravnopravnost među spolovima i solidarnost sa slabijima - vrijednosti su koje se svakodnevno promiču. Ova načela ravnopravno s učenjem i razvojem utkana su u skrb, odgoj i obrazovanje. Djeca se promatraju kao aktivni, kompetentni pojedinci s iskustvima, interesima, znanjima, vještinama i kompetencijama koje su polazište svakodnevnih aktivnosti u vrtićima.

Međutim, unatoč raspravama o jednakim vrijednostima i retorici o rodnoj ravnopravnosti, pogled na dječake i djevojčice kao suprotnosti, s različitim potrebama, u praksi je još uvijek prisutan. U švedskim vrtićima postoje jasni primjeri borbe dječaka za ravnopravnost i sudjelovanje. Na primjer, imamo slučaj novog

obiteljsko-dramskog centra u jednoj grupi. Centar je opremljen novom odjećom za dramsku igru, koju će odgajatelj upravo ponuditi djeci.

Odgajatelj je odlučio tijekom jutarnjeg okupljanja nekolicini djevojčica dati priliku isprobati haljine, što su svi komentirali: O, kako lijepo!; O kako zgodno... Jedan dječak je mahao rukom da privuče pozornost; konačno je odabran i mogao je isprobati haljinu. Bio je toliko sretan, stvarno je mislio da je lijep, ali su mu se ostala djeca počela smijati, a starije djevojčice su ga nazvale dječak-princeza.

U ovom primjeru možemo vidjeti da situacija nije sigurna sa stajališta

rodne pripadnosti jer su se druga djeca iz grupe rugala dječaku. Da bismo omogućili dječacima da bez rizika od ismijavanja i isključivanja prelaze granice, važno je osigurati rodno sigurnu i nepristranu praksu.

U sljedećem primjeru dječak odgajatelja poziva na intervenciju na vrtićkom igralištu.

Mali dječak... plače na igralištu; on je novo dijete u vrtiću. Odgajatelj ga potiče riječima: Hoćemo li igrati nogomet? Blizu dječaka je tava. Dječak joj prilazi i podiže je. Odgajatelj komentira riječima: O, pronašao si tavu! Dječak ga vodi do pješčanika gdje zajedno započinju igru 'kuhanja'.

Dječak je preuzeo vodstvo pozivajući odgajatelja i odabirući igru koju voli i u kojoj uživa. Odgajatelj tumači dječakovu namjeru i sudjeluje u igri 'kuhanja'. Često možemo vidjeti djecu koja iskušavaju rodne granice. Tada je podrška roditelja i odgajatelja ključna. U sljedećem primjeru dječaci se igraju Batmana. Isprva nam se ova igra može činiti stereotipnom, no situacija izbliza otkrit će nam jednu sasvim drukčiju sliku.

Jimmy: Mom malom robotu Batmanu treba dekica. Slatko sanjaj, kaže tata Batman malom robotu Batmanu. Ahhhhh, kaže on, hladno mi je, tatice. O, samo trenutak, kaže tata, donijet

ću ti toplu dekicu. (Jimmy uzima malo toaletnog papira i omotava ga oko figure Batmana.)

Jimmy: Evo, laku noć, moj mali Batmane.

Lukas: Hoćemo li pjevati svojim robotima?

Jimmy: Da, ali tiho. Moj je skoro zaspao.

Ovaj primjer pokazuje kako je dječacima pozornost usmjerena na skrb koju pokazuju dok spremaju robota Batmana na spavanje, ušušavaju ga i pjevaju mu. Dječaci se osjećaju sigurno po pitanju rodne pripadnosti, što im omogućuje da igraju ulogu brižnog oca. Sljedeći primjer opisuje Gustava koji primjećuje mačku na vanjskoj ogradi i na nju baca plastični tanjur s 'hranom'. Vratiti tanjur natrag je teško kad znamo da je zabranjeno penjati se preko ograde. Gustav poziva pomoć. Nekoliko dječaka i djevojčica različite dobi dotrči, zajedno uzimaju štapove i njima pokušavaju dovući tanjur u vrt.

Gustav: Hej, baš smo dobar tim! Sve možemo zajedno napraviti!

Eva: Da, sve možemo napraviti! Mi smo najbolji!

Ovaj primjer pokazuje kako kroz zajedničku aktivnost dječaci i djevojčice mogu osjećati da nešto sjajno zajedno rade, poput Gustava i Eve koji su naposljetku zajedno uspjeli vratiti

tanjur u prostor vrtića. Istraživanja rodne pripadnosti pokazuju kako djevojčice i dječaci naginju različitim prostorima za igru. Naši primjeri pokazuju da je dječacima omogućen pristup različitim poticajima, prostorima za igru i suigračima ovisno o njihovom statusu u grupi. Neki dječaci, nazvani 'bebe', imaju loš status i bivaju isključeni iz igre. Drugi, koje zovu 'face', imaju visok status u vrtiću i više prilika za razvijanje različitih tipova igre. Oni se često šecu od jedne do druge igre, s jednog na drugo mjesto, pri čemu se ne trebaju boriti za ravnopravan status i sudjelovanje. Rodna pripadnost se manje ističe prilikom uobičajenog rada na projektima, gdje je suradnja između djevojčica

i dječaka inicirana od strane odgajatelja ili same djece.

Znanje odgajatelja o razvoju pojma rodne pripadnosti i načina na koji funkcionira ravnopravnost među spolovima vrlo je važno u borbi protiv stereotipnih rodnih uloga i obrazaca u vrtićima, gdje su i djeca i odrasli određenog roda. U nastavku jedan od odgajatelja koji godinama radi na pitanjima rodne pripadnosti komentira kako se rad i pogled na ovo područje s vremenom izmijenio.

Ne vidim rad na rodnoj ravnopravnosti kao neki zaseban projekt. Mislim da je to način razmišljanja... imaš osjećaj da sada razmišljaš na drukčiji način. To je više stav nego projekt, tako bar ja mislim.

Ovim primjerima želimo pokazati da je promicanje rodne ravnopravnosti ustvari osiguravanje rodno sigurne, pravične prakse koja kroz uobičajene projekte i suradnju pruža priliku prelaska granica stereotipa u igri i prijateljstvima.

Eva Arlemalm-Hagser i Anette Hellman rade na Odjelu za obrazovanje, komunikaciju i učenje, Sveučilišta u Gothenburgu.
eva.arlemalm-hagser@ped.gu.se